

ՏՆՆՎԻՏՏՆՄ ԱՐՄՈՆԵԱՏԻՂ

Protu editor: DINA CUVATA

Doilu editor: SPIRO POCI
NICULAKI CARACOTA
KRISTO GOCI

Cartia esti adărată prota di autorljă Sultana Shteriova shi Goran Costov. Dapoia esti adaptatā cu niscānti alăxer shi tu greara armănească di Arbinishii shi tradusă pi limba arbinishiască di domnu Spiro Poci.

Libri është punuar nga autorët Sultana Shteriova dhe Goran Costov. Pastaj është adaptuar me disa ndryshime edhe për të folurën e vllëhëve të Shqipërisë dhe përkthyer në gjuhën shqipe nga zoti Spiro Poci.

Cartia esti tipusitā tu Albanii la tipografia "Argjiro" Ghirocastro, cu agiutara ali Sutsati A.F.A. Paris shi cu vreaa a Presidentu ali Tinjii a ishtālje Sutsati, domnu Ianco Perifan.

Art Designer: Damjan Kozarov

Aestā carti esti tipusitā prota la tipografia "Evropa 92" Scopia. Prota editsia a ishtālje carti esti faptā di UNIA TI CULTURĀ A ARMĀNJLOR DIT MAKIDUNII, BIBLIOTECA NATSIONALĀ ARMĀNEASCĀ "COSTANTIN BELEMACE", Editsia "Constantin Ucuta" 1.
Tu Albanii excludivitetia ali tipuseri a ishtelje carti, u oari Sutsata ti Cultura Armăniască Ghirocastro.

PROTUZBOR

Aestă carti - ngrăpsită pi dau limbi, ari ti scupo s-lji-agiută tuts atselj cari ar interes ti limba armânească shi vra să-nvëatsă-armâneashti. Nai ma înarea fuicitsu-a ljei easti s-lă-agiută-a ficiorlor cari urdină la-nvitsarea facultativă, i mvătsara tu shkolili di viara. Ti-atsea, aestă carti lipseashti s-hibă publicată di partea-a Ministerului ti educatsii shi shtiintsă iu deadim căftari. Cartea easti adrată cu scupolu că-a dghivăsitlor s-lă-agiută cama lishor s-u-nveatsă abetseda-armânească, dghivăsearea, misurarea, ma shi cu-agiucari s-li-nveatsă lucărli dit bana di cathi dzuă. Materialu easti integrat shi ilustratsiili fac, că vocabularu-a ficiorlu să si lărdzească cu multi zboară armăneshti, notsiunji, ângăcitori, pârmihti, cu cari easti multu-avută limba-armânească.

Sântu dati exempluri shi-ntribăr cu scupolu, tsi ficiorljă s-poată s-li-akicăsească shi sh-dishteaptă interes shi singur s-caftă shi-acasă spuneri-a lor.

Pistipsim că aestă carti, ca multi di până tora, va shi-află loc tu sculii, iu poati si mviatsă facultativă limba-armânească, shi va s-hibă di mari-agiutor cum ti ficiorlji, ashi sh-ti dhascaljji ti shkolili di viara.

Tu interes ti-ndreaptă practicari-a gramaticăljei armânească, sântu loati materiali dit cărtsălii publicati di ma-ninti, ti tsi lă spunem haristo a autorlor.

Ahorghea hăristuseari sh-ti scriitorlu, domnul Dina Cuvata, cari deadi mari agiutor moral, cum shi spuneri ti practicari-a limbăljei literară armânească, cu tsi calitatea-a ishtâlje carti ti dghivăseari s-featsi ma bună.

Căsurli shi-alatusili cari va nă hibă spusi di partea-a dghivăsitlor, va li lom tu isapi tu ună eventuală nau editsii-a cartiljei ti dghivăseari. Cartia esti adrată proata di autorljă Sultana Shteriova shi Goran Costov. Dapoiu esti adaptată cu niscânti alăxer shi tu greara armânească fărshirotiască di Arbinishii shi tradusă pi limba arbinishiască di domnu Spiro Poci.

Autorlji

PARATHËNIE

Ky libër është shkruar në dy gjuhë, për tu ardhur në ndihmë të gjithë atyre, që dëshirojnë të mësojnë gjuhën vllahë. Vlerën më të madhe ky libër do ta ketë për ata fëmijë, që duan ta mësojnë në mënyrë fakultative në shkolla, ose në shkollat verore. Për këtë arsye, ky libër duhet të botohet nga Ministria e Arsimit dhe Shkencës. Libri është ndërtuar në mënyrë të tillë, për tu ardhur në ndihmë sa më mirë atyre, që do të mësojnë abcde-në vllahë, duke e ilustruar nga jeta e përditëshme. Materiali është i ilustruar dhe kjo bën, që nxënësit të pasurojnë fjalorin e tyre me shumë fjalë të gjuhës vllahë si koncepte, tregime, përralla, në të cilën gjuha vllahë është shumë e pasur. Janë dhënë shembuj dhe pyetje, me qëllim, që nxënësit mund t'i kuptojnë dhe tu ngjallin interes, për të punuar në mënyrë të pavarur. Besojmë se ky libër, si shumë të tjera, do të gjejë vend në ato shkolla, ku gjuha mund të mësohet në mënyrë fakultative, si një ndihmë e madhe për ata mësues të gjuhës vllahë, që do të praktikojnë shkollat verore. Në interes të drejtshkrimit dhe të gramatikës vllahë, janë marrë materiale të botuara dhe më parë. Për këtë arsye ne i falenderojmë këta autorë. Një falenderim i veçantë për shkrimtarin Dina Kuvata, që ka dhënë një ndihmesë shumë të madhe, për mësimin e gjuhës letrare vllahë, që ndikoi në cilësinë e këtij libri. Mirëpresim vërejtjet nga të gjithë për këtë libër, të cilat ne do t'i kemi parasysh në botimet e tjera. Libri është hartuar përherë të parë nga autorët Sultana Shteriova dhe Goran Costov. Pastaj është adaptuar me disa ndryshime edhe për të folurën vllahë fërshtërote të Shqipërisë dhe përkthyer në gjuhën shqipe nga zoti Spiro Poci.

Autorët

ABETSEDA-ARMËNEASCË
Alfabeti vllah
Abetseda-armëneascë ari 33 di literi (yrënj)
Alfabeti vllah ka 33 shkronja

Aa	Ăă	Bb
Cc	Dd	Dhdh
Dz,dz	Ee	Ff
Gg	Gh,gh	Hh
Ii	Jj	Kk
Ll	Lj,lj	Mm
Nn	Nj,nj	Oo
Pp	Rr	Ss
Sh,sh	Tt	Th,th
Ts,ts	Uu	Vv
Xx	Yy	Zz

Aa	Ēē	Bb
Kk	Dd	Dh, dh
Xx	Ee	Ff
Gg	Gj, gj	Hh
Ii	Zh, zh	Kk
Ll	Jj	Mm
Nn	Nj, nj	Oo
Pp	Rr	Ss
Sh, sh	Tt	Th, th
Cc	Uu	Vv
Ks, ks	Yy	Zz
"y" nuk shqiptohet si në gjuhën shqipe.		

Cu kombinatsioni di literi:

c+i= ci (cicioru)
c+e = ce (cenicu)
g+i = gi (ginda)
g+e = ge (gepi)
k+i = ki (kirashi)
k+e =ke (keptu)

Me kombinim shkronjash:

c+i= ç (cimentu -cimento)
c+e = ç (cenicu-çelniku)
g+i = xh (girafa-xhirafa)
g+e = xh (gepi-xhepi)
k+i=q (kirashi-qersh)
k+e=q (keptu-gjoksi)

VOCALI:

a ä e
i o u

CONSOANI:

b c d f g
h j k l m
n p r s t z

Zanoret

a(a); ä (ë); e(e)
i(i); o(o); u(u)

Bashktingëlloret

b k d f g
h zh k l m
n p r s t
v k s y z

COMBINATSIH :

dh dz gh lj
nj sh th ts
ci ce gi ge
ki ke

Të kombinuara

dh x gj j
nj sh th c
ç ç xh xh
q q

LITERILI
SHKRONJAT

Aa alupranu
avioni

Bb banana
banania

Cc cãnili
qeni

Dd dintili
dhëmbi

Ee Eghiptu
Egjypti

Ff flitura
flutura

Gg goma
goma

Hh hari
dhurata

Ii icoana
ikona

Jj jujunaru
zhuzhina

Kk kireasha
qershia

Ll luna
hëna

Mm meru
molla

Nn nelu
unaza

Oo Oú
veza

Pp porcu
derri

Rr raketa
Raketa

Ss soari
dielli

Tt torta
torta

Uu ursu
ariu

Vv vulpia
Dhelpëra

WC
WC

Xx taxia
taksia

Yy yespili
bleta

Zz zmelciu
kërmilli

KIPURU

Kipuru nã greashti
La ushã s- intrãm,
Dhãscãlitsa musheatã
Tãroarã s-u-ascultãm.

Cu pundzãli tu mãnã
Tsintsi dzãli tu stãmãnã,
Ashtiptãm s-intrãm
Pi scamni s-nã-aplicãm.

Tsi nã spuni ascultãm
Multi cãrtsã ãnvitsãm,
Cã lipseashti tora noi
Shteari multã s-adunãm.

Vanghea Mihanji - Steriu

ZILJA

Zilja na fton
Te dera tẽ hyjmẽ,
Mësuesen e dashur
Shpejt ta dëgjojmẽ.

Me çantat në dorë
Pesë ditë në javë,
Presim tẽ hyjmë
Në banga tẽ ulemi.

Ç'na tregon e dëgjojmë
Shumë libra ne mësojmë,
Sepse duhet, që ne tani
Dije tẽ shumta tẽ mbledhim.

Vangjelia Mihal-Sterju

LITERILI
SHKRONJAT

Ëngrëpsea: A a Ă ă E e I i U u O o
Shkruaj: A a Ę ę E e I i U u O o

__ m __ xi
vetura

__ riciu
iriqi

__ rnja
shqiponja

__ mbrela
çadra

m __ na
dora

__ clju
syri

__ năma
zemra

__ su
kocka

__ n
një

__ ptu
tetë

__ u
veza

__ uă
rushi

LITERILI
SHKRONJAT

Mm Mm

muntili
mali

Tt Tt

tini
ti

Cc Kk

Costa
Kosta

Ängräpsea: M m T t Cc Vv
Shkruaj: M m T t K k Vv

__äna
dora

__ilifonu
telefoni

__elevizoru
televizori

__ova
kova

__eru
Molla

__äruitsia
kryqi

__opu
topi

__er
vathët

Dghiväsea:

Ana esti cu mäsa.
Ana është me mamanë .
Ata a mia.
Mamaja ime.
Mäta-a ta.
Mamaja jote.

Lexo :

Mini am compiueter.
Unë kam kompjuter.
Tati a mel.
Babai im.
Tatä-tu a tä!
Babai yt.

Caterina cu mama ar

Katerina me mamanë kanë

LITERILI
SHKRONJAT

Ki,ki
Qq

Pp
Pp

Bb
Bb

Ss
Ss

Taki
Taqi

pita
pita
(byreku)

beba
bebi

supa
supa

Ängräpsea: Kk P p B b S s
Shkruaj: Kk Pp B b S s

__irashäli
qershite

__antalonili
pantallonat

__eba
bebi

__tolu
stoli

__arfalopa
bretkosa

__äpusha
kukulla

__roasca
breshka

__oari
dielli

Dghiväsea:

Lena ari päpushä.
Lena ka kukull .
Sota s-agiocä cu topu.
Sotiri luan me top .

Lexo :

Casa a mia.
Shtëpia ime
Sota cu Maria ar top.
Sotiri dhe Maria kanë top.

a ta.

a täi.

jote .

jot.

Emä ari

Taki cu Sofinä ar un

Emä ka

Taqi me Sofinä kanë një

LITERILI
SHKRONJAT

Dd Dd

Nn Nn

Gg Gg

Rr Rr

dardha
dardha

Nunu nuni

gura
goja

raketa
raketa

Ängräpsea: D d N n G g R r

Shkruaj: D d N n G g R r

__umata
domatja

__elu
unaza

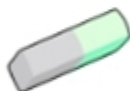

__uretu
kërpudha

__obotu
roboti

Sum cadhuri bågats numili.
Poshtë figurave vendosni emrat.

Dghiväsea:

Sufia ari fustani nau.

Maria nedzi la shcoalä.

Gogu ngräpsi tu carti.

Soarä s-ascumsi tu nor.

Cu dulbia mutrim norljä.

Nicola cu Maria säntu tu munti. Nikolla me Marien janë në mal.

Lexo :

Sofia ka fustan të ri .

Maria shkon në shkollë .

Gogua shkruajti në letër.

Dielli u fsheh në re .

Me dylbi shohim retë.

LITERILI
SHKRONJAT

Ff Ff

Hh Hh

Ll Ll

Vv Vv

feata
vajza

hari
dhurata

lilucia
lulja

vulpia
dhelpra

Ängräpsea: Ff Hh

Ll

Vv

Shkruaj: Ff Hh

Ll

Vv

_ustänjli

fustanet

_ari

dhurata

_upu

ujku

_erdzu

kokëlakra

Sum cadhuri bågats numili.

Poshtë figurave vendosni emrat.

Dghiväsea shi-ngräpsea:

Lexo dhe shkruaj :

Vasil easti yatru bun.

Vasili është mjek i mirë.

Costa nesi oaspi la Hrista.

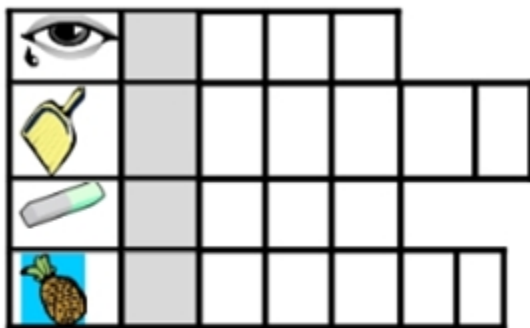
Kosta vajti mik tek Kristua.

Tana ancupurä fustani nau.

Tana bleu fustan të ri .

UMPLITOARË

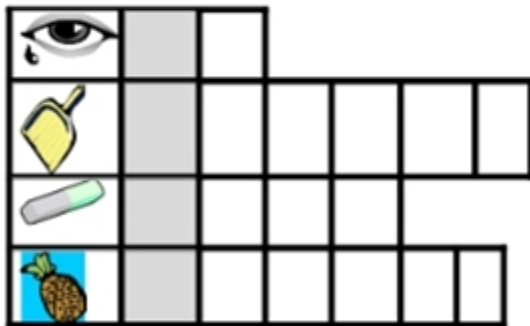
Umpli:

Tu cutili cu boiã murgã, di sus hima, sheadi numa _____.
 Cara s-li-ngrã p sesht ndreptu tuti zboarãli dit cadhur, u s - afl unã numã di muljeari.

Pi-aestu printsip adrats shi voi umplitoari ti numili-a voasti.

Mbushni:

Në ngjyrën hiri qëndron emri _____.

Pasi të shkruani drejt, të gjitha fjalët e fotografive, në fund në gjuhën vllahe del një emër gruaje. Krijoni edhe ju shëmbuj të tillë për emrat tuaj.

N HOARĂ

Mini earam n hoarã cu tati la papu. Hoara easti tu munti. Papu tu ubor tsãni: un bou, unã vacã, paspãrdzatsi di oi, tre cãp, cãcot shi gãljinã cu pulj. Ari un cãni cu numa Murgu. Murgu alatrã mult. Noaptea alatrã pi lup shi pi vulpi. Papu cu Murgu cathi oarã s-priimnã tu curii. Un- oarã adusãrã multi madazi. Noi cu orexi li mãcãm. Tati adrã soc cu nãsi. N hoarã easti mult bunã.

NË FSHAT

Unë isha në fshat me babanë tek gjyshi. Fshati është në mal. Gjyshi në oborr mban: Një ka, një lopë, katërmbëdhjetë dele, tri dhi, gjel dhe një pulë me zogj. Ka një qen, që e quajnë Murgu. Murgua leh shumë. Natën leh mbi uqër dhe dhelpra. Gjyshi me Murgon, çdo ditë shkojnë në korie. Njëherë prunë shumë manaferra. Ne i hëngrëm me oreks. Babai përgatiti suko prej tyre. Në fshat është shumë mirë.

Ëntribari:

1. Iu s-aflã casa-a papu?
2. Iu s-priimnã papu cu cãnili?

Umpli:

Tu ubor ari: _____

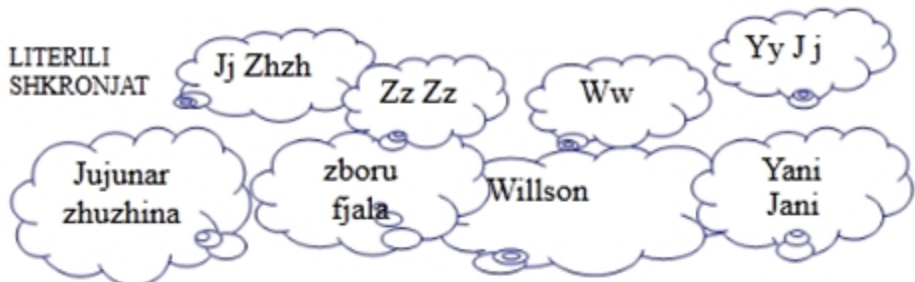
Pyetje:

1. Ku ndodhet shtëpia e gjyshit?
2. Ku shkoi gjyshi me qenin?

Plotësoni:

Në oborr ka: _____

LITERILI
SHKRONJAT

Ängräpsea: J j   Z z
Shkruaj: Zh zh Z z

W w   Y y Vv
W w   J j   Vv

__ilos
i mërzitur

__ar
zari

__melciu
kërmilli

__agonu
vagoni

__ila
trikuli

Dghiväsea shi-ngräpsea tu tetracä:

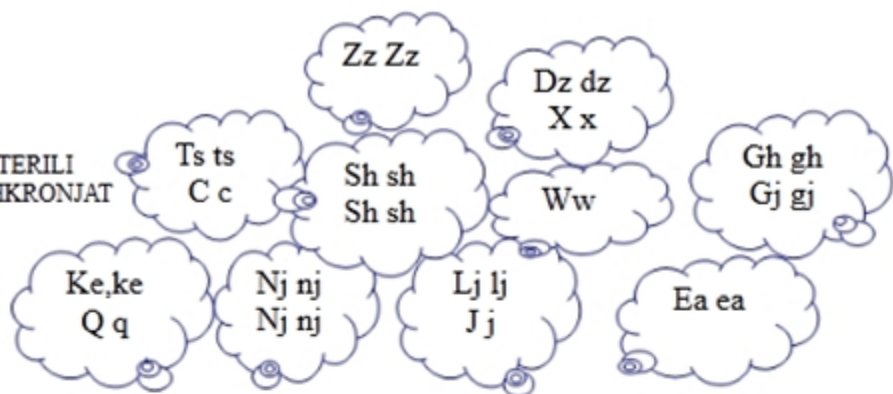
Lexo dhe shkruaj në fletore :

Zoia easti multä jilitä.
Tu päduri ari ljepuri.
Trenu easti cu trei vagoani.
Papu sta n hoarä.
Mini adunai auä di pi yitä.
Yorgu bea lapti cu zahari.
Katerina ngräpsi trei zboarä.
Dhora ari dau surär.
Maria ancupärä ciantä nau.
Cu yila adunäm iarbä.

Zoica është e mërzitur.
Në pyll ka lepuj.
Treni ka tre vagoni.
Gjyshi rri në fshat.
Unë mblodha rrush nga dhritë.
Jorgua pi qumësht me sheqer.
Katerina shkruajti tre fjalë.
Dhora ka dy motra.
Maria bleu çantë të re.
Me trikul mblehim bar

Adärats dictat cu aesti frazi tu tetracä.
Me këto fraza bëni një diktim në fletore .

LITERILI
SHKRONJAT

Ängräpsea: Ts ts Sh sh Dz dz Gh gh Nj nj Lj lj
Shkruaj: C c Sh sh X x Gj gj Nj nj J j

__eara
qiriri

__oaricu
miu

__ardzalina
kajsia

__epurä
lepuri

__ipuri
zilet

__eptili
krehëri

__elu
shelegu

__ubitsa
Jubica

Dghiväsea shi-ngräpsea tu tetracä:

Lexo dhe shkruaj në fletore :

Anastasia esti di tsintsi enj.
Ljubitsa adunä liluci.
Caterina eara tu Gärtsii.
Alexandru ancupurä motoretcä.
Filimena alagä dupä flituri.
Tashcu easti picurar.

Anastasia është pesë vjeçe.
Jubica mbloodhi lule.
Katerina ishte në Greqi.
Aleksandri bleu motor.
Filimena bredh pas flutrave.
Tashkua është bari.

Adärats dictat cu aesti frazi tu tetracä.
Hartoni një diktim me këto fraza në fletore.

DI CADHUR - ZBOR
NGA FOTOGRAFIA-FJALË
Tu vïi  ngr psea zbor
N  viza shkruaj fjalët

UMPLITOARË

Umpli:

1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						

1. Mi-aflu. 2. Formë gjeometrike. 3. Organ të vëditjes. 4. Fratrë-tati.
 5. Një marmaladë. 6. Buzë. 7. Cadhur me ayë të bështetjes. 8. Numër
 shumëzues. 9. Një marmaladë. Më s'li ngrapsesht tute notsiunji
 ndrejt, tu prota kolonë va s'fli un zbor, tsi tuts lipeshti s-lu shtibë.

Pi-aestu printsip adrats-vë shi voi umplitoari-a voasti.

FJALË KRYQ

Plotësoni:

1						
2						
3						
4						
5						
6						
7						
8						
9						

1. Jam. 2. Trup gjeometrik. 3. Organ për të parë. 4. Vllai i babait .
 5. Shpendi më i madh. 6. Mirë. 7. Fotografji me shënjtore në kishë.
 8. Emër gruaje. 9. Ushqim që përdoret në dimër. N.q.s i plotësoni
 saktë, në kolonën e parë del një emër, që duhet ta dine të gjithë.

CU CAI ZBOARË-NTRIBËM?
ME CILAT FJALË PYESIM?

Obligari: Cu cathi un zbor ti ntribari ângrâpsea cãti unã frazã.
Detyrë: Me secilën nga fjalët , që pyesim, formoni fjali.

TOAMNA

Toamna kirolu easti mintit. Vără dzuă easti . Niscănti dzăli da . Tu niscănti tradzi aratsi , ma ăngăldzashti shi . Tuts purtăm cama găroasi stranji, ta s-nu   tsi fug, fudziră tu partea di Notu. Aoa amasiră mash năndoi . Frăndzăli cădzua di pi ponji shi vintu li dusi pit tuti părtsăli. Tuts poartă mplini cu shi cu pipăritsi, pătărgeani, făsulj, verdzu shi-alti poami shi zărzăvăts. Ashă easti toamna.

Obligari: Tu textu sântu dati simbolili ti kirolu shi rezultatili cara s-nu lă-avem tinjii. Ăngrăpsea zboară tu loc di cadur.

VJESHTA

Në vjeshtë koha është e trazuar. Ndonjë ditë është . Disa ditë bie . Në disa bën , por ngroh dhe . Të gjithë veshim rroba më të trasha, që të mos   shtegëtarë, kaluan për në Jug. Këtu mbetën vetëm disa . Gjethet ranë nga pemët dhe era i përhap nga të gjitha anët. Të gjithë marrim plot me dhe me specë, patllixhane, fasule, koklakër dhe të tjera pemë dhe zërzavate. Kështu është vjeshta.

Ushtrim:

Në tekst janë dhënë simbolet e kohës dhe rezultate, që nuk janë të dëshirueshme. Shkruaj fjalë në vend të figurave.

DI CADHUR - ZBOR, DI ZBOR - FRAZË
NGA FIGURAT-FJALË,NGA FJALA-FJALI

LUCĂRĂ DI TOAMNA

Tu gârdinã nã-adunãm tuts. Vream s -li- adunãm tuti, ni cãdzutã
brumã. Cola cu dada adunã , shi . Mini shi mama
adunãm , , , , , shi . Tati shi
papu lucrarã gãrdina shi sãmnarã shi . A njia nj-dzãsirã s-li
umplu trastili.

Ni curmãm di lucru greu. Ama

va s-shidem a casã, tu

cãldurã, shi dulsi va

Dearihina cã toamna nã-adutsi multã aveari.

Poami:

 dardhu meru atã lilishtrufi giunepini
 madazi kireashi vishnji pura hiunãnicu

Zãrzãvãts:

 verdzu cãstãrvetsu alju pãtãrgeana
 carfiolu prashu tseapa caroti
 patata bizeli bamili

Obligari: Ångrãpsits tu tetratcã shi alti poami shi zãrzãvãts, sh-tu cai kiro
sãntu coapti.

PUNËT E VJESHTËS

Në kopësht mblidhemi të gjithë. Duam t'i mbledhim të gjitha, para se të bjerë

vesa. Kola me gjyshen mbledhin dhe dhe . Unë dhe mamaja mbledhim , , , , , dhe . Babai dhe gjyshi punojnë kopështin dhe mbjellin dhe . Mua më thanë të mbush torbat.

U lodhëm nga puna e rëndë, por në do të rrimë në shtëpi ngrohtë dhe

ëmbël do të

E vërtetë, që vjeshta na bie shumë bereqet.

Fruta:

 dardha molla rrushi luleshtrydhe dëllënja
 manaferra qershia vishnja kumbulla karpuzi

Zarzavate:

 koklakëra sallatori hudhra patëllxhania
 lulelakëra preshi qepa karota
 patatet bizelja bamjet

Detyra: Shkruani në fletore fruta dhe zarzavate të tjera dhe në ç'kohë piqen.

Mini, tini, el, ea, noi, voi, elji, eli.
Un, ti, ai, ajo, ne, ju, ata, ato.

Mini estu Maria. **Tini** esht Stela. **El** easti Tiri. **Ea** easti Mia.
Unë jam Maria. Ti je Stela. Ai është Tiri. Ajo është Mia.

Noi him feati.
Ne jemi vajza

Voi hits ficior.
Ju jeni djem.

Elji sântu fumeljë.
Ata janë familje.

DI CADHUR - ZBOR, DI ZBOR - FRAZË
NGA FIGURAT-FJALË, NGA FJALA-FJALI

LJEPURË SHI BËROASCA

Ljepurë s-arëdia cu bëroasca, cã imna multu peanarga. Bëroasca u mutri shi-lji dzãsi:

-Tsicara cã tini aladz ayonjea. Mini poati s-tu ãstrec shi ma ayonjea s-agiungu di tini.

Ljepurë u mutri cu piana di oclji shi lj-dzãsi:

-Aidi s-nã nãstritsem tu alãgari! Cai va s-agiungã protu, atsel easti anãkisitor (kirdhãsitu).

S-ndreapsirã ti nãstritsearea, bãgarã vulpea ti arbitru shi loarã irushi. Bëroasca imna ca di totãna, ma ljepurë, sigur tu putearea-a lui, s-teasi s-lja un somu. Anda s-dishtiptã, cu alãgari s-dusi la punctu di soni. Aco lu ashtipta bëroasca. Ljepurë arãmasi arushunat.

LEPURI DHE BRESHKA

Lepuri tallej me breshkën, që ecte shumë ngadalë. Breshka e pa dhe i tha: E çfarë, që ti vrapon shpejt? Unë mund të ta kaloj dhe të arrij më shpejt se ti.

Lepuri e pa me çudi dhe i tha: - Eja të garojmë! Kush të arrijë i pari, ai është fitimtari.

U rregulluan të dy për vrap, vunë dhelprën si arbitër dhe morën forcë. Breshka ecte si gjithmonë, por lepuri, i sigurt në forcën e tij, u shtri të marri një sy gjumë. Kur u zgjua, me vrap vajti tek pika e fundit. Atje e priste breshka. Lepuri mbeti i turpëruar.

MINDUEA-TI SHI NGRËPSIA:
MENDOHU DHE SHKRUAJ:

Sum cadhuri āngrāpsea numili.
Nën figura shkruaj emrat.

_____

_____

_____

_____

_____

Sum cadhuri āngrāpsea-u prota shi-atsea dit soni literā di zboru.
Nën figura shkruaj shkronjën e parë dhe të fundit të fjalës.

Āngrāpsea-li literili tsi sāntu ni ngrāpsiti.
Shkruaj shkronjat që mungojnë.

cri_a_u

_am_a

_i_ma

zi_a

fu_tsa

_usu_a

cār_na

o_lji di yilii

bil_ilu

DI LA GÄRUTSU DI YIPTU PÄNÄ LA ETIMA MÄCARI

Agrarłji toamna li arä agärli cu . Deapoea cu simnätoarä li seaminä gäruitsili di . Yiptu, iarra tutä, sheadi sum neau. Primveara creashti shi leagä gäruitsä. Veara yiptu si taljä cu combainä. Yiptu atsel adunatu, s-poartä tu iu s - matsinä. Färina s-adunä tu shi s - dutsi pit dukenj icä pi la cireapuri. Di färinä s-frimitä: , , , peturi, tärhänä, pitä, macaroni, shpagheti sh-alti.. Di misur s-matsinä färinä di misur, i   s-mäcä sh-hearti. Di uriz adräm multi mäcäri sh-pilaf. Cu sicara, uvezlu shi ordzul oaminjlä härrescu tutipäta. Yiptu easti multu lipsit a ominjlor.

Obligari:

Ängräpsea unä mäcari di yiptu cari nai ma multu vrei s-u mäts. Ängräpsea cum s-adarä. Dä shi-a täu retseptu. Orexu bunä!

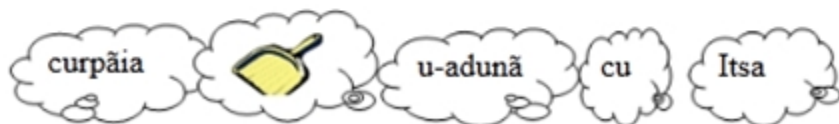
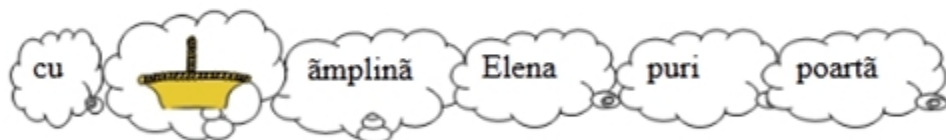
NGA KOKRRA E DRITHIT DERI NĒ TĒ NGRĒNĒ

Bujqit në vjeshtë i lërojnë arat me . Pastaj me mbjellëse, mbjellin kokrrat e . Drithi, gjithë dimrin rri nën borë. Në pranverë, rritet dhe lidh kokërr. Në verë, drithi korret me autokombajnë. Pastaj drithi grumbullohet në ku dhe bluhet. Mielli mblidhet në dhe e shpiem në dyqane ose në furrë. Nga mielli gatuhet: , , , petulla, trahana, byreqe, makarona, spageti dhe të tjera. Nga bluarja e misërit del miell misri, ose   hahet i zier. Me oriz bëjmë shumë gatime dhe sidomos pilaf. Me thekër, tërshërë dhe elb, njerëzit ushqejnë kafshët. Drithi është shumë i nevojshëm për njerëzit. Detyrë: Shkruaj një gatim nga drithi, që ju pëlqen më shumë për të ngrënë. Shkruaj si gatuhet. Jep dhe ti recetën tënde. Të bëftë mirë!

TI MINDUEARI
PËR TË MENDUAR

Vintu Ij-minti norljë cu zboarëli. Tini dghivëseali shi ndreadzi-li (bagë numir) cum s-duc zboarëli pi aradë. Ashë ndreapti ângrëpse-li pi ardërikili (vizili) di pirghios. Ti tsido cadhur, adarë zbor.

Era i trazoi retë me fjalët. Ti lexoi dhe rregulloi me radhë sipas kuptimit. Ashtu të rregulluara, i shkruaj në vizat poshtë figurave. Për çdo figurë, shkruaj emrin.

Tsëni minti:

Zboarëli dit frazë, ta s-u-akicësim, lipseashti s-aibë-aradë.

Mbaj mend:

Fjalët e fjalisë, që ti kuptojmë, duhet të kenë një radhë .

ZBOARË CU CONTRA NOIMË FJALË ME KUPTIM TË KUNDËRT

Anghela, vrei s-nã agiucãm un
gioc? Mini va sã spun un zbor, tini
aflã zbor cu contra noimã. Dultsi!

Anxhela, do tẽ lozim një lojë?
Unë do tẽ tẽ tregoj një fjalë, ti gje
tẽ kundërtën e saj. E ëmbël!!

Amarã! Spuni altu
zbor, Mihaela.

E hidhur! Trego një
tjetër fjalë, Mihaela.

versu
apa

umplu

Tu limba-a nostã, ti multi zboarã, ari contra zbor. Ti exemplu: fronom - sertu, cãlduri - aratsi, musheat - rut shi multi alti. Agiucats-vã shi voi ca Anghela cu Mihaela. Zboarãli putets shi s-li-ngrãpsits.

Në gjuhën tonë, për shumë fjalë, ca edhe tẽ kundërtën e saj. P.sh: i urtë- i sertë, i ngrohtë - i ftohtë dhe shumë tẽ tjera. Luani dhe ju si Anxhela me Mihaelën. Fjalët mund ti shkruani.

LITERILI DI MÃNÃ
SHKRONJAT E DORËS

Aa Ãã Bb Cc Dd

Dh dh Dz dz Ee Ff

Gg Gh gh Hh Ii Lj lj

Kk Ll Jj Mm Nn Nj

nj Oo Pp Rr Ss Sh sh

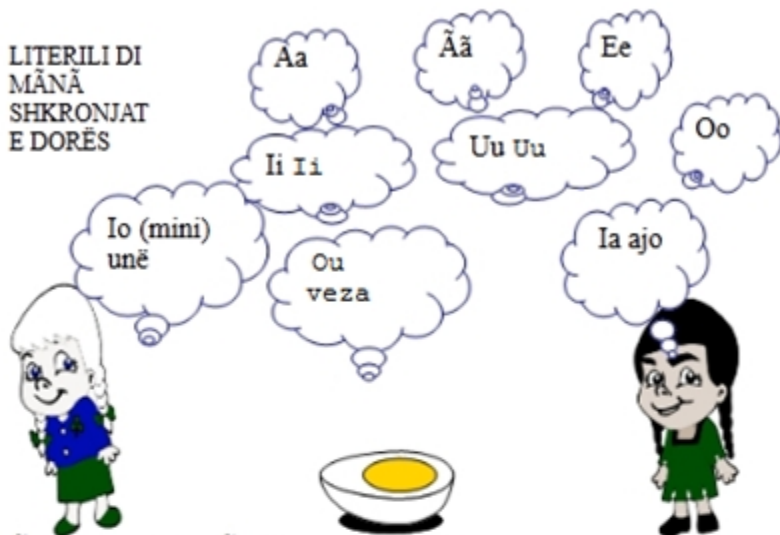
Tt Th th Ts ts

Uu Vv Xx Yy Zz

Ce ce Ci ci Ge ge Gi gi

Ki ki Ke ke

LITERILI DI
MĀNĀ
SHKRONJAT
E DORËS

Āngrāpsea: A a Ā ā E e I i U u O o
Shkruaj: A a Ē ē E e I i U u O o

r _ pl _ nu
avioni

b _ n _ n _
bananet

c _ n _
qeni

d _ nt _
dhëmbi

clj _
syri

n _ m _
zemra

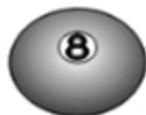
_ su
kocka

_ _ _ uā
rushi

_ n
një

_ pt _
tetë

_ ú
veza

h _ r _
dhurata

LITERILI DI
MĂNĂ
SHKRONJAT
E DORËS

Ăngrăpsea-li literili di mână tsi lipsescu.
Shkruaj shkronjat e dorës, që mungojnë.

__ n __
dora

__ l __ f __ n __ c __ ts __ t __
telefoni   thika

__ ru
molla

ts __ m __ i __ a
piruni

b __ sk __ __
basketi

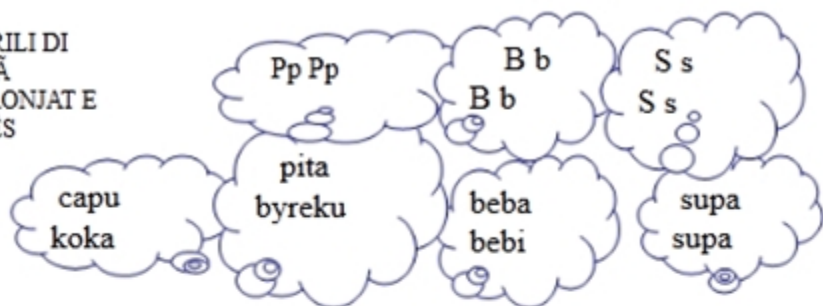
r __ k __ __
raketa

Ăngrăpsea cu literi di mână.
Shkruaj me shkronjat e dorës.

Mini am raketă.
Unë kam raketë.
Ata a mia.
Mamaja ime.
Mă-ta a ta.
Mamaja jote.
Mini grescu tu tilifon.
Unë flas në telefon.

Mini am dau banani.
Unë kam dy banane.
Tati a mel.
Babai im.
Tată-tu a tâl.
Babai yt.
Ata-a mea nedzi la luc.
Mamaja ime shkon në punë .

LITERILI DI
MĂNĂ
SHKRONJAT E
DORËS

Ëngrëpsea-li literili di mână tsi lipsescu.
Shkruaj shkronjat e dorës, që mungojnë.

ci l
kapela

a
atletja

r
kamera

r
dashi

dz oshu
buzkuqi

m
daullja

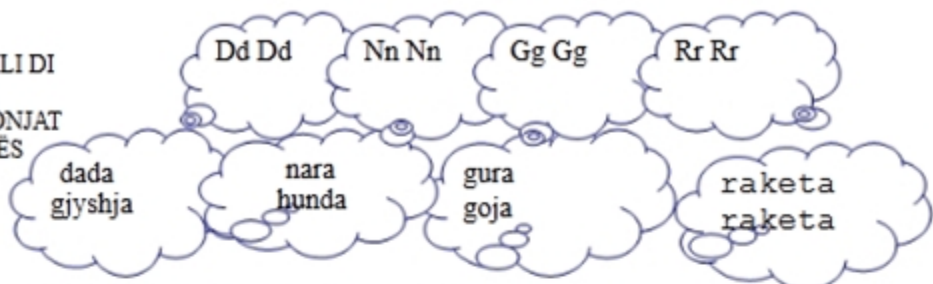
Ëngrëpsea cu literi di mână.
Shkruaj me shkronjat e dorës.
Nicola ari aparatu ti fotografii
Nikola ka aparat fotografik.

Maria s-agiocă cu matsa.
Maria luan me macen.

Mita cu tată-su nesără tu munti.
Mita me babanë shkuan në mal.

Tati easti pi cali.
Babai është në rrugë.

LITERILI DI
MĀNĀ
SHKRONJAT
E DORËS

Sum cadhuri āngrāpsea cu literi di mĀnā.
Poshtë figurave shkruaj me shkrim dore.

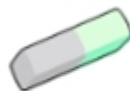
domatja

roboti

thesi

goma

dylbi

pula

derri

lapsi

dielli

çadra

gozhda

shishet

Dghivāsea shi-āngrāpsea tu tetracā cu literili di mĀnā.
Lexo dhe shkruaj në fletore me shkrim dore.

TU GĀRDINĀ

Tu gārdinā dada siminā patārgeani, pipāritsi, barbuñji shi alji. Ea tutunā adapā, scālāseashti cu calistiru. Noi adunām, mĀcām di tuti. Adrām buni mĀcari. Mama (ata) totāna dzātsi:

- Dada easti mari nicukirā.

NË KOPËSHT .

Gjyshja në kopësh: mbolli patllixhane, speca, barbunja dhe hudëra. Ajo gjithmonë vadit dhe prashit me kalistir. Ne i mbledhim dhe hamë nga të gjitha. Pregatisim gjellëra të mira. Mamaja gjithmonë thotë:

- Gjyshja është nikoqire e mirë.

MA MULTI ZBOARË CU UNË NOIMË MË SHUMË FJALË ME NJË KUPTIM

Anghela, Mihaela, vrets s-nã-agiucãm un altu-gioc? Mini va sã spun un zbor, voi s-aflats altu zbor cu idhea noimã. Ancupãrãm aftomobil nou! Anxhela, Mihaela, doni tã bëjmë një lojë tjetër? Unë do tu tregojë një fjalë, juve gjeni një fjalë tjetër me tã njëtin kuptim Blemë automobil tã ri!

Maria, noi ancupãrãm machinã nau! Maria, ne blemë një makinë tã re!

Tu limba-a noastë, ti multi zboarë ari shi-altu zbor. Ti exemplu: ushë - poartë, scrii - ãngrëpseashti, fridhë - pinxheri shi multi alti ca: hëtai - znjii. Agiucats-vë shi voi ca Anghela, Mihaela shi Maria. Zboarëli putets shi s-li-ngrëpsits.

Në gjuhën vllahe, ka shumë fjalë me të njëjtin kuptim. P.sh: derë - portë, shkruaj - shkruaj, dritare - penxhere dhe shumë fjalë të tjera si: hata - hata...Luani dhe ju si Anxhela, Mihaela dhe Maria. Fjalët edhe mund t'i shkruani.

LITERILI DI
MĂNĂ
SHKRONJAT
E DORËS

Sum cadhur ãnyrãpsea cu literili di mãnã.
Poshtë figurave, shkruaj me shkronja dore.

papagalli

luani

dhelpëra

ujku

zjarri

sallami

ora

flutura

Dghivãsea shi-ngrãpsea tu tetracã cu literili di mãnã.
Lexo dhe shkruaj në fletore me shkronja dore.

A CASĂ

Anda yini sãhatea trei dupu prãndzu, tutã taifa s-adunã a casã. Bagã mãcarea pi tavolinã. Dicara mãcã, si s-discurmã, dormu icã fac muabeti. La optuli sãhatea lã yin oaspiti tetili-a lor. Multi or neg elji la tetili. Anda sãntu a casã, elji fac multi lucrì.

NË SHTËPI

Kur ora shkon tre pas mesdite, e gjithë familja mblidhet në shtëpi. Vendosin të ngrënit mbi tavolinë. Pas të ngrënit, pushojnë, flenë ose bëjnë muhabet. Në orën tetë, u vijnë miq tezet. Shumë herë shkojnë ata tek tezet. Kur janë në shtëpi, ata bëjnë shumë punë.

DI CADHUR - FRAZI, DI FRAZI - TEXTU
NGA FIGURA- FJALI, NGA FJALI - TEKST

Sum cathi cadhur  ngrapsits frazi. Di eali adrats un textu cari va v -nveats  cum s-v  vigljeats di bilei.

Poshtë çdo figure, shkruani fjali. Nga fjalitë hartoni një tekst, që të mësoni si të mbroheni nga t  papriturat.

TREI FURIDZ

Unë furigë aflë un gëruts di gëru. Vrea su dutsia a casë. Gërutsu eara mari, ma ia njicë. Astumtsëna furiga vidzu dau soatsë, shi lë dzësi:

Vë plëcërsescu, agiutats-nji voi dauli.

Soatsëli lji-agiutarë shi treili multu lishor u dusirë-a casë gërutsu di gëru.

Ghini dzëc aushljë: Tu-acëkisearea easti-ascëparea.

Ia ningë ndau dzëtseri :

Keatra ngreacë la locu-a ljei.

Peshtili amputi di la cap.

Limba oasi nu-ari,
ama oasi frëndzi.

Lupu peru lu alëxeashti,
ama zaconia nu agërshëshhti.

Omu easti ma vërtos sh-di keatra.

Fjalë të urta:

Guri rëndon në vendin e vet.

Peshku qelbet nga koka.

Gjuha kocka s'ka
dhe kocka thyen .

Ujku qimen e ndërron,
por zakonin s'e harron.

Njeriu është më i fortë se guri.

Obligari:

Ëngrëpsits unë situatë dit banë, cëndu adukits cë, tu-acëkisearea easti-ascëparea.

TRI MILINGONA

Një milingonë gjeti një kokërr gruri. Donte ta shpinte në shtëpi. Kokrra ishte e madhe, kurse ajo e vogël. Atëhere milingona pa dy shoqë të saj dhe u tha:

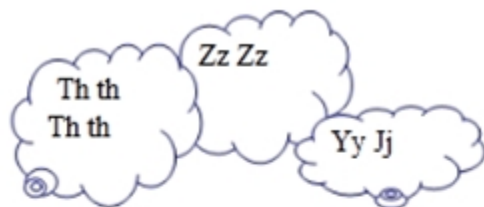
-Ju lutem, më ndihmoni pak ju të dyja..

Shoqet e ndihmuan dhe të tria, shumë lehtë, e shpunë kokrrën e grurit në shtëpi. Mirë thonë të vjetërit: në të menduarit është shpëtimi.

Detyrë:

Shkruani një situatë nga jeta, kur e kuptoni, që në të menduar është shpëtimi.

LITERILI DI
MËNË
SHKRONJAT E
DORËS

Sum çadhuri  ngr psea cu literi di m n .
Poshtë figurave, shkruaj me shkronja dore.

pela

kërmilli

bleta

yjet

Dghiv sea shi-ngr psea tu tetrac :

Lexo dhe shkruaj në fletore:

Iara easti lung .

Dimri është i gjatë.

Zmelciu u poart  casa cu n s.

K rmilli e mer shtëpinë me vete.

Iapa easti tu ahuri.

Pela është në haur.

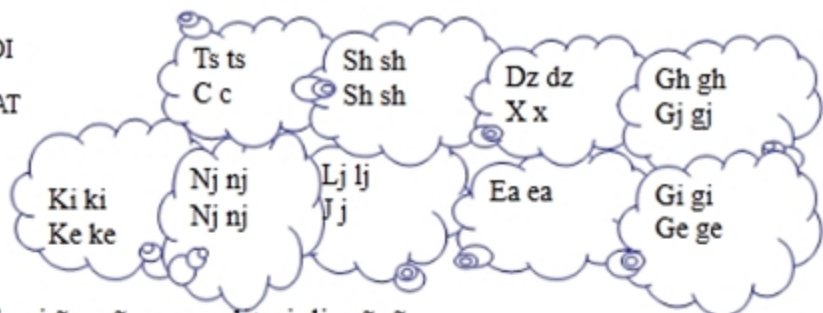
Aflai pit  di yeaspi.

Gjeta pite blete.

Lali Zica lucradz  tu g rdin .

Xhaxha Zikua punon në kopësht.

LITERILI DI
MĀNĀ
SHKRONJAT
E DORËS

Sum cadhuri  ngr psea cu literi di m n .
Poshtë figurave, shkruaj me shkronja dore.

qiriri

miu

kajsia

lepuri

zilet

gota

shelegu

lek t

majmuni

sytë

djali

gjykatësi

Dghiv sea shi-ngr psea tu tetrac :

Lexo dhe shkruaj në fletore:

Anastasia ari ocj nuts.
Marliana vidzu maimunj.
Caterina eara tu G rtsii.
Alexandru easti giudic tor.
Filimena h r seashti njelu.

Anastasia ka sy ngjyrë kafe.
Marjana pa majmun.
Katerina ishte në Greqi.
Aleksandari është gjykatës.
Filimena përkëdhel shelegun.

LJEPURË SHI-ARICIU

Ljepurë lu-stëmësi ariciu shi lu-n tribë:

- More frate, ti tsi portsë ahtari stranji tsi-ntsapë ca skinj?

- E, more frate, aesti stranji tsi-ntsapë ca skinj, mini mi-apërë di dintsäljë-a cänjlu, ali vulpi shi-a lukilu. Pots tini s-ti-alavdzë cu-a täl gëzofu cë ti-apërë? - lu-ntribë ariciu.

Ljepurë s-arshunë, aplicë capu shi fudzi calea.

LEPURI DHE IRIQI

Lepuri ndaloi iriqin dhe e pyeti:

- More vëlla, përse vesh të tilla rroba, që të shpojnë si gjëmbi?

- E more vëlla, këto rroba, që shpojnë si gjëmbi, mua më mbrojnë nga dhëmbët e qenit, të dhelprave dhe ujqërve. Mundesh ti të mburresh me gëzofin tënd, se të mbron? - e pyeti iriqi.

Lepuri u turpërua, uli kokën dhe iku rrugës.

Tsi easti?

Çfar është?

“Mplin trupu cu atsi ari,
ma cu nãsi nu coasi.
Nãpãrtits, shoarits mãcã,
iara tutã doarmi”.

“Plot trupin me gjilpëra e ka,
por me to nuk qep.
gjarpërinj, minj ha,
Gjithë dimrin fle”.

PĂRADZ AFLATS

- Cu pāradzljā pot s-nji-ancupur un nou shi .

Tu parcu vini un tsi cāfta, shi mutrea deafrigāra.

- Nji-u kirui cu . shi cu

 . Omu lj-hristusi shi-lji deadi al ta s-ancupārā un top

nou . Unā altā dzuā lji-a dusi . Ashā aflā oaspi nou.

Āntribari:

Tsi va s-adrai tini cara s-earai tu locu-al Cola?

LEKË TË GJETURA

 luante në park me një të vjetër. Poshtë një pa një me dhe me

- Me këto lekë mund të blej të ri dhe .

 Në park erdhi një që kërkonte dhe vështronte vërdallë.

- Humba me dhe me

 pa një dhe i ktheu me dhe

 Njeriu e përgëzoi dhe i dha për të blerë të ri. Një

tjetër ditë i pruri . Kështu gjeti mik të ri.

Pyetje:
Çfarë do të bëje ti, po të ishe në vendin e Kolës?

DI CADHUR - ZBOR, DI ZBOR - FRAZË
 NGA FIGURA- FJALË, NGA FJALA - FJALI
 Tu vija  ngra psea zbor cu literi di m n .
 N  vija shkruaj me shkronja dore.

Tu tetratc ngra psea frazi cu zboar li di sum cadhur.
 Në fletore shkruaj fjalët, që ndodhen posht  figurave.

LEAGË-LI NUMILI CU CADHURLI
(fã-ti nun/nunã)
LIDHI EMRAT ME FIGURAT
(bëhu kumbar/kumbarë)

Anamaria Iancu Lifter Sofia Todi Stela Alexandra
Anamaria Janko Lefteri Sofia Todi Stela Aleksandra

Tsãni minti:

La numili shi paranumili (parangomili) prota literë u-ngrãpsim mari.
Spuni cãndu ãngrãpsim altoarã cu literi (yrãnj) mar.

Mbani mend:

Emrat dhe mbiemrat fillojnë me shkronjë të madhe.
Trego raste të tjera, kur përdoret shkronja e madhe.

ZBOARË TSI SPUN TSIVA NJICURARI
FJALË QË TREGOJNË ZVOGËLIM

E, tsi vroi s-acâtsãm văr
peshti mar!
E, që dëshiroj të kap një
peshk të madh!

Tsido tsi s-acâtsãm, papu u s-inj dzãcã: -
Bãrbãticlu-al pap, easti mari piscãrush.
Çfarëdo të kapim, gjyshi do të më thotë:
Burreci i gjyshit, është pishkuriq i madh.

Tu zburarea di cathi dzuã, noi anda vrem sã spunem vãrã miraki, spunem zboarã cari spun tsiva njicã lugurii.

Në të folurën e përditëshme, kur ne duam të zvogëlojmë ndonjë problem, përdorim fjalë, që tregojnë diçka të zvogëluar.

Exempli:

Shëmbuj:

Ficiuric   fiticã   ljepuric
Vocërrak vajzurinë lepurush

yumarits   gãljinushi
gomaric   zogzë

cãsicã   suricã   kilkitsã
shtëpizë motërza   gotëzë

tiyãniciã
tiganicë

Ångrãpsits frazi cu-aesti zboarã.
Shkruani fjali me këto fjalë.

ARMĂNAME, A NOASTĂ VRUTĂ

Dina Cuvata

Armână est mini,
Mi mărescu, tsănets minti.
Armăneashti nji zburăscu,
Sh-mini cu soea mi mărescu!

Armăneame, a noastă vrută,
Noi nu ti-agărshâm.
S-nu ker eta tută,
Noi va ti-afirim!

Armână est mini,
Mi mărescu, tsănets minti.
Voi dhascală s-mi fac mini,
Tuts ficiorlji s-lji-nvets ghini!

Armăname, a noastă vrută,
Noi nu ti-agărshâm.
S-nu ker eta tută,
Noi va ti-afirim!

MUSHUTEATSĂ

Toamna easti multu musheată shi avută. Natura s-alăxi. Cădzură di pi
  s - ascundi după Da shi agudeashti multu . Suflă
 shi vintu. Nafoară fatsi mari arăcoari. Puljă călători, shi , fudziră tu
 părtsăli-a Notu. Aoa armasiră mash , shi-altsă . Ma
, , shi-alti insecti kirură. easti-adunat tu-ambari, ma iarba tu
 . Cu s - lucrază agără. Oaminjljă adună bărăketia. Patosu esti mplin
 cu , shi cu soc shi   sântu-mplini cu , ma shi cu
 di yin. sântu mplini cu , , , , , , . Saxiili
 cu   nu s-ved pi balconi. Tuts sântu etinji s-ashtiaptă

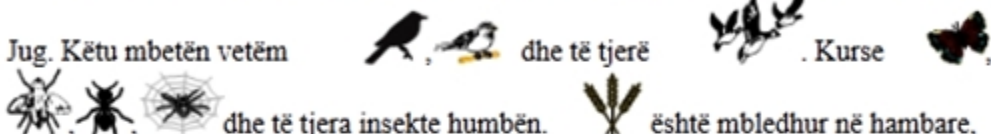
Obligari: Ta s-tsă treac â oara, ma sh-ma multu să-nvets, ângrăpsea-li cadhurli
 cu zboară. Ângrăpsea tsi-ndreapsut voi ti iara?

Vjeshta është shumë e bukur dhe e begatë. Natyra ndërron. Ranë

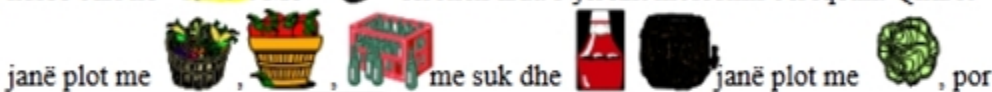
nga fshihet në re . Bie dhe shumë godet

Fryn edhe erë. Jashtë bën shumë ftohtë. Zogjtë shtegëtarë dhe ikën në

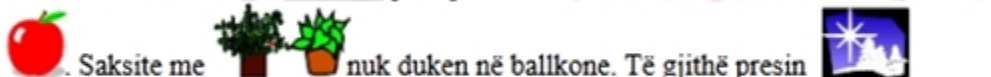
Jug. Këtu mbetën vetëm dhe të tjerë . Kurse , dhe të tjera insekte humbën. është mbledhur në hambare,

kurse bari në Me lërohen arat. Njerëzit mbledhin bereqetin. Qilarët

janë plot me me suk dhe janë plot me , por

dhe me verë dhe janë plot me , , , , , ,

. Saksite me nuk duken në ballkone. Të gjithë presin Detyrë: Që të kalosh kohën dhe më shumë të mësosh, i shkruaj fotografitë me fjalë. Shkruaj çfarë keni përgatitur ju për dimër?

TOAMNA

Toamna yini, poami adutsi,
Ponji lishurats, nutsli tu sats.

Niorljã s-adunã, ploai vearsã,
Tsãni umbrela pisti cap.

Vintu tradzi, frãndzãli cad,
Puljã corghã, tu cubaiur sta.

VJESHTA

Vjeshta vjen, fruta bie,
Pemët të lehtësuara, arat në thes.

Retë mblidhen, shi derdhin,
Çadrën mba mbi kokë.

Era fryn, gjethet bien,
Zogjtë e shkretë, në fole rrinë.

UNĂ - MULTI
(singular) - (plural)
NJË - SHUMË
(njëjës) - (shumës)

Azë mëcai unë-
ngljitsatë, ma
asearë trei!

Sot hëngra një
akullorë, djë tre!

ghitara kitara

ghitarili kitaret

masca maska

mascëli maskat

cartia libri

cërtsëli librat

cianta çanta

ciëndzili çantat

satia ora

sätšli orët

frëndza gjethja

frëndzili gjethet

CĀNDU IARA STRINDZI

Strimsi rāu iara. Dedi multā   adrarā ti
 atselj agiunjļā. Cathi dzuā lā-adutsea . Tu ,tu neau
 shi eara agiuni. ncārcarā pi shi u
 dusirā tu . Tora aru shi nu sāntu agiuni.
 Ti sh-ti iara nu easti shi ahāntu rāu.

KUR DIMRI SHTĒRNGON

Dimri shtērngoi shumë. Ra shumë   ndērtuan
 pēr e uritur. Çdo ditē u shpini .Nē nē borē dhe
 ishin tē uritura. ngarkuan mbi dhe e shpunē
 nē . Tani kanë dhe nuk janë tē uritura. Pēr
 dhe pēr dimri nuk është dhe aq i vështirē.

Obligari:

Detyrē:

Cum lā-agiuts tini a puljālu iara? Si i ndihmon ti zogjtē nē dimēr?

Umpli:

Plotēsoni:

Iara cadī multā _____. Nē dimēr bie shumë _____.

Iara arukiushām cu _____. Dimrit rrēshqasim me _____.

Di neau adrām _____. Me borē bējmē _____.

Ia shi iara peanarga vini,
s-nã hãrseascã mini, tini.
Peanili ansar dit nior,
Tu dighios mushati gioacã n cor .

Ja dhe dimri ngadalë erdhi,
Të na gëzojë mua dhe ti.
Pëndët hidhen që nga retë,
Poshtë bukur hedhin valle.

Om di neau noi adrãm
afrigãra di nãs noi giucãm.
Albi topi cuculici ,
un pi-alantu noi arucãm.

Njeri bore ne po bëjmë,
Rreth tij ne kërcëjmë.
Topa të bardhë dëbore,
Njëri tjetrit ne ja hedhim.

Vintu aratsi, shuirã, tradzi,
narea ngljeatsã, arusheashti.
Cadi, cadi neau musheatã,
pispileshti locu cu albiatsã.

Erë e ftohtë, fërshëllen, kalon
Hunda ngrin edhe skuqet.
Bie, bie borë e bukur,
Spërkat vendin me bardhësi.

ANU NOU

Cu nearāvdari Toma shi Tana lu-ashtipta Anu Nou. Li scoasirā lambushcāli, lu-ndreapsirā giuneapili. Lu-adrarā ca tu n yis. Cu mari cāshtigā ma disuprā, bāgarā mari steau. Bāgarā shi videlji cari didea videalā tu multi luljiuri. Nafoarā didia neau. Tora Papu Gjjets va s-yinā cu sanca-a lui. Shtea cā tahina, anda vrea sā scoalā dit somu, sum giuneapini u s-aflā cathi-unu hare-a-a lui. Toma ari mari miraki, tsi Paplu Gjjets s-lji aducā computer. Tana, ca tuti featili, nai ma multu vra tsi Papu Gjjets s-lji aducā unā musheatā Barbicā. Doljā cilimanj hāresia mult, cā dupā Anu Nou, ahurhiestu shi vacantsili. Tutā dzua va s-alagā cu slitili pi neau.

Āntribāri: Tsi vrei di Papu Gjjets s-tsā-aducā-a tsāia?
Cum āngrāpsim carti ti urari ti-Anu Nou?

VITI I RI

Me padurim Toma dhe Tana, presin Vitin e Ri. Nxorrën llambushkat dhe rregulluan bredhin (pemën e Vitit të Ri). E rregulluan si në ëndërr. Me shumë kujdes, vunë sipër një yll të madh. Vunë edhe shumë llambushka, që ndriçonin me shumë ngjyra. Jashtë binte borë. Babagjyshi i Vitit të Ri do të vijë me slitën e tij. Dinë, që në mëngjes, kur të çohen nga gjumi, poshtë bredhit do të gjejë secili dhuratën e vet. Toma ka merak të madh, që Babagjyshi i Vitit të Ri, t'i sjellë një kompjuter. Tana, si të gjitha vajzat, do që babagjyshi i Vitit të Ri, t'i sjelli një kukull Barbi. Të dy fëmijët ishin shumë të gëzuar, sepse pas Vitit të Ri, fillojnë pushimet. Gjithë ditën do të shëtisin me slitat e tyre.

TEXTU FĂRĂ ZBOARĂ
TEKST PA FJALE

Obligari:

Di cadhuri adarë textu. Ciucutia-ti tsi frazili s-ibë ligati shi s-alagë unë cu-alantë.

Detyrë:

Shiko figurat dhe harto një tekst. Përpiqu, që fjalitë të jenë të lidhura dhe të dallueshme njëra me tjetrën.

LEAGË-LI ZBOARËLI CU CADHURË

adapë

sheadi

dghivëseashti

arsari

ãngrãpseashti

alagã

bati

LIDH FJALËT ME FIGURAT

vadit

rri

lexon

kërcen

shkruan

vrapon

i bie

ZBOARË TSI SPUN LUC
FJALË QË TREGOJNË PUNË

Anda va s-crescu, mini
va s-escu yatru. Va
s-vinduc oaminjlji.

Kur të rritem, unë do të
bëhem doktor. Do të
shëroj njerëzit.

Anda va s-crescu, mini
va s-escu dhascalitsã.
U s-nvets ficiuritsljã.

Kur të rritem, unë
do të bëhem
mësuese. Do të
mësoj fëmijët.

mãyirgi guzhinier dulber berber postieru postieri
adarã mãcari poartã poshtã
gatuan rregullon flokët shpërndan postën

raftu rrobaqepsi
coasi stranji
qep rroba

sãhãtci
orëndreqës
adarã sãhãts
rregullon orë

pulitsu
polici
tsãni reguli
mban rregull

zugraf
bojaxhi
da cu boljã
lyen me bojë

pompagi
zjarrfikës
astindzi foacãri
shuan zjarret

Zboarëli cu cai spunem tsi lucredzã oaminjljã, lã dzãtsem verburi.
Fjalët që tregojnë punë, i quajmë folje.
Spuni shi alti verburi. Trego folje të tjera.

DZUË

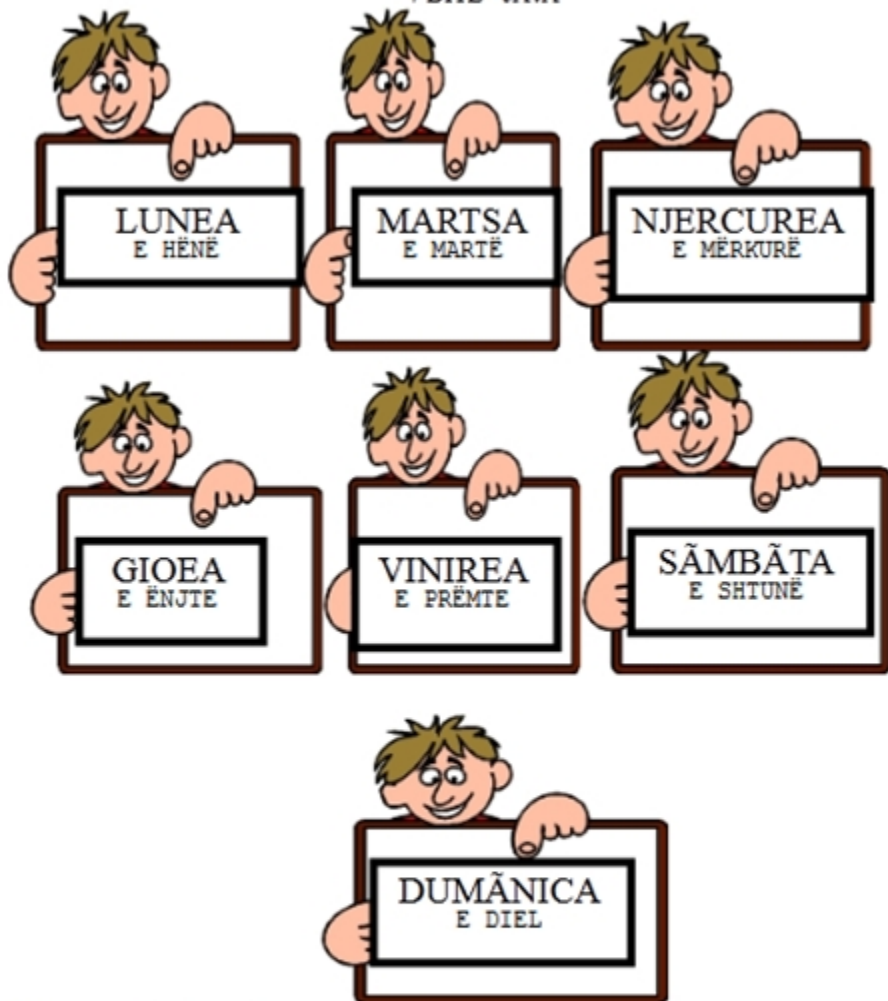
Cändu easi , dzätsem cã easti tahina. neg la luc, ma la sculii shi grädinitsã. Aisti lucãri s-fac tahina. Di tahina nveatsã shi s-agioacã. Cändu easti analtu pi tser, astumtsãna dzätsem cã easti prãndzu. Dupu prãndzu shi s-toarã-a casã. Shed ta s-prãndzã. Deapoea a casã si s-discurmã, s-agioacã icã ãngrãpsescu shi-nveatsã. Cändu scapãtã , tunercã shi astumtsãna dzätsem cã easti seara. Seara shi tsinã, mutrescu icã neg oaspits. Cändu pi tser s-vedi cu shtim cã easti noaptea. Astumtsãna tuts dzãc “noaptia bunã” shi s-bagã tu ta s-doarmã.

Obligari: Ængrãpsea tsi adari tini tahina, ninti di prãndzu, ti prãndzu, dupã prãndzu, seara, shi noaptea.

DITË

Kur del , themi se është mængjes. shkojnë në punë, kurse në shkollë, ose në kopësht. Këto janë të gjitha në mængjes. Që në mængjes mësojnë dhe lozin. Kur është lart në qiell, atëhere themi se është drekë. Pas dreke dhe kthehen në shtëpi. Rrinë për të drekuar. Pastaj në shtëpi çlodhen, luajnë, ose shkruajnë dhe mësojnë. Kur perëndon, ngryset dhe atëhere themi se është darkë. Në darkë dhe darkojnë, shikojnë ose shkojnë miq. Kur në qiell del me themi se është natë. Atëhere të gjithë thonë “natën e mirë” dhe shkojnë në për të fjetur.

7 DZËLI - STËMËNA
7 DITË - JAVA

Ëngraþsea (shkruaj):

Azã easti (sot është): _____.

Aseara eara (dje ishte): _____.

Mãni va s-hibã (nesër do të jetë): _____.

Tu cai dzuã esht faptu? (në ç' ditë ke lindur): _____.

La sculii nidzem (në shkollë vemi): _____

_____, i nã discurmãm _____.

TI MULTSĂ-ANJI 8 DI MARTSU, ATĂ!
GĒZUAR 8 MARSIN MAMA!

Di pi caduri adarã textu. Nga figurat harto tekstin .

Ti multsã-anji 8 di Martsu, atã!
Gëzuar 8 marsin mama!

ATA

Totana noaptea cându mi nyisedz,
cându tu udai e scutidhi,
ca frândzã di liluciã,
mi bashã ata tu fatsã.

Mãnjlî-a ljei astumtsãna,
pi per mi hãrsescu,
shi cu pirmithili tsi li spuni,
mi-alagã pit lumea tutã.

Anda frãmtea tu foc nji-ardi,
ningã mini noaptea sheadi,
ti mini inima a lje bati,
ocljî lj-lãcãrmeadzã

NËNA

Gjithmonë natën kur ëndërroj,
kur në dhomë është errësirë ,
si gjethe luleje,
më puth nëna në faqe.

Atëhere duart e saj,
mbi flokë më përkëdhelin,
me përrallat, që më tregon,
më shëtit në botën mbarë.

Kur balli zjarr më djeg,
pranë meje natën rri,
zemra e saj për mua rreh,
sytë i lotojnë.

FITICA SHI DOISPRÄDZATSLJÄ DI MESHI

Ună seară shidea tu ubor ună mumă cu hiljăsa-a ljei, ndraptă mushată, ma piningă năsi, mproastă, eara aflata fitică, slabă shi cu stranji arupti . Cându să-scutudhăsi, njearca lj-dzăsi-a featăljei:

- Du-ti miră, s-aduts apă di la funtână, shi s-da Dumidză s-nu ti tor!

Fitica, lo dauă oali shi-nkisi tu scutidhi cătă funtână. Cându agiumsi aco, vidzu ună ciudii: afrigăra di funtână unăsprădzatsi di bărbats, niscăntsă analtsă, niscăntsă apush, altsă aush, tuts shidzuts pi un giuc. Aoa eara shi ună moashă. Fitica, cu frică si apruke, sh-peanarga lă dzăsi:

- Bună-vă seara, oaminj bunj!

Moshea ntruyisită dzăsi:

- Noi, fitică, him doisprădzatsiljă di meshi. Aidi spuni, cai di meshljă sântu ma mushats shi cai ma ciuruts?

- Ghini, dadă, dzăsi fitica, meshlji tuts sântu cai di cai ma mushat ... nu-ari nibun mes n-tron!

- Aidi umpli apă shi fudz a casă. Di aoa shi nclo va s-eshtsă tihiroanjă sh-di cathi zbor di n-gură să s-cadă căti ună liră.

Fitica s-tură la njearca, ma ea u-acătsă dzandza, cându vidzu că a fetălji lj-cădia liri di n-gură.

Alantă seară, shidea tu ubor shi muljearea u pitricu hilji-sa ti-apă shi lj- dzăsi:

- Du-ti ntr-apă shi s-da Dumidză, s-ti tor cu gura di malmă.

Hilji-sa li lo oalili shi nkisi tu scutidhi cătă funtână. Cându agiumsi aco, vidzu ciudii: anfrigăra di funtână unăsprădzatsi di bărbats, niscăntsă analts, niscăntsă-apush, altsă aush, tuts shidzuts pi un giuc. Aoa eara shi ună moashă. Hiljea, aspăreată, nu dzăsi ni bună seara.

Moshea ntruyisită dzăsi:

- Noi, fitică, him doisprădzatsiljă di meshi. Aidi spuni, cai di meshljă sântu ma musheats, shi cai ma ciuruts?

- Sh-ficiorljă atselj njitsljă u shti cai mesh nu sântu bunj, dzăsi feata. Yinaru cu Shcurtu nu sântu bunj, Martsu easti zur sh-cu trei suti di mintsă!

- Aidi umpli apă shi fudz a casă strămbă fitică. Di aoa shi-nclo va s-eshtsă blăstimată sh-di cathi zbor din gură s-tsă cadă căti ună năpärticushă, u blăstimă moashea.

Cându s-tură a casă, ună zburari shi di n-gură acătsară s-lji easă năpärticushi.

Mă-sa zurusi, shi fără di minti acătsă s-aură shi s-u bată feată atsa aflata. Ma fitica, căt or u agudia njearca, a lje lj-cădia din-gură liri shi s-anvălea cu cuculici di malmă.

Obligari:

Adrats dhiafurau anamisa di daŭli feati, shi tihisearea tsi lă si featsi.

VAJZA DHE DYMBËDHJETË MUAJT

Një darkë rrinte në oborr një nënë me bijën e vet, të rregulluar bukur, kurse pranë tyre në këmbë, rrinte vajza e gjetur, e dobët dhe me rroba të grisura. Kur u err, njerka i tha vajzës:

-Shko vajzë, të mbushësh ujë tek burimi dhe do Zoti të mos kthehesh!

Vajza, mori dy enët dhe u nis në errësirë për tek burimi. Kur arriti aty, pa një çudi: rreth burimit njëmbëdhjetë burra, disa të gjatë, disa të shkurtër, të tjerë pleq të gjithë ulur rreth burimit. Këtu ishte edhe një plakë. Vajza, e trëmbur u afrua dhe me zë të ulët u tha:

-Mirëmbërëma njerëz të mirë!

Plaka e gatshme i tha:

-Ne vajzë e vogël, jemi dymbëdhjetë muajt e vitit. Tregona, cili nga muajt është i mirë dhe cili është i keq?

-Mirë gjyshe, tha vajza. Të gjithë muajt janë të mirë, nuk ka muaj të këqinj!

- Mbush ujë dhe shko në shtëpi, i tha plaka. Që këtej e tutje do të jesh me fat dhe për çdo fjalë të dalë nga goja jote, do të bjerë nga një flori.

Vajza e vogël u kthye në shtëpi tek njerka, ndërsa kjo u xhindos, kur pa se nga goja e vajzës dilnin flori.

Darkën tjetër, ndërsa rrinte në oborr, dërgoi vajzën e saj për ujë dhe i tha:

- Shko për ujë dhe dhëntë Zoti të kthehesh me gojën plot flori.

E bija, i mori enët dhe u nis në errësirë për tek burimi. Kur arriti atje, pa një çudi: Rreth burimit njëmbëdhjetë burra, disa të gjatë, disa të shkurtër, disa pleq të gjithë të ulur rreth burimit. Këtu ishte ehe një plakë. Vajza e trëmbur, nuk tha as mirëmbërëma. Plaka e gatshme i tha:

- Ne, vajzë e vogël, jemi dymbëdhjetë muajt e vitit. Tregona, cili nga Muajt është i mirë dhe sili është i keq?

- Dhe të vegjëlit e dinë, se kush është i mirë, tha vajza. Janari dhe Shkurti, janë më të këqinjë, kurse Marsi është i çmendur dhe me treind mendje!

- Mbush ujë dhe shko në shtëpi, vajzë e keqe. Këtej e tutje do të jesh e mallkuar dhe për çdo fjalë të dalë nga goja jote, do të bjerë një gjarpër i vogël, e mallkoi plaka.

Kur u kthye në shtëpi, një të folur dhe nga goja filluan t'i dilnin gjarpërinj të vegjël. Mamaja u tërbua dhe pa mend, filloi të bërtasë dhe të godasë vajzën e gjetur. Kurse vajza, sa herë e qëllonte, aq herë i dilnin flori nga goja dhe mbulohej e tëra me flori.

Detyrë: Bëni dallimin midis dy vajzave dhe fati që patën.

MESHJË A ANU
 MUAJT E VITIT
 Anu ari 12 di meshi
 Viti ka 12 muajt

YINARU
 JANARI

SHCURTU
 SHKURTI

MARTSU
 MARSI

APRIRU
 PRILLI

MAILU
 MAJI

KIRISHEARU
 QERSHORI

ALUNARU
 KORRIGU

AGUSTU
 GUSHTI

YIZMËCIUNU
 SHTATORI

SUMEDURU
 TETORI

BRUMARU
 NËNDORI

ANDREU
 DHJETORI

Obligari:

Ëndreadzi-lji meshlji pi anotimpurë a anu:

Detyrë:

Vendosi muajt sipas stinëve të vitit:

primuveara (pranvera): _____;

veara (vera): _____;

toamna (vjeshta): _____;

iara (dimri): _____.

Data cändu esht faptu/faptë: _____.

Data kur ke lindur: _____.

ANOTIMPURLI

Pisti tutā neau algheshti,
vintu aratsi tradzi,
dada Ursa,
tu somu greú cadí.

Cāndu capu sum neau,
lilicili mutā,
lāndārushili s-toarā,
iarba nvirdzashti tutā.

STINËT E VITIT

Mbi të gjitha bora zbardh,
erë e ftohtë fryn,
gjysh Ariu,
Në gjumë të thellë bie.

Kur kokën nën dëborë,
lulet nxjerrin,
dallëndyshet kthehen,
bari jeshilon kudo.

Soarā ardi ca cireap,
oili amiridzā tu trap,
dit agur largu,
yiptu coptu easti adunat.

Dielli djeg si furrë,
dhentë mërzejnë në përrua,
nga fushat e gjera,
Drithi i pjekur është mbledhur.

Ngreacă poamili coapti,
ploaia da pān tu njeadzā-noapti,
lāndārusha sh-ljea calea,
gālbini tutā valea.

Rëndojnë frutat e pjekur,
shiu bie deri ne mesnatë,
dallëndyshja merr rrugën,
U zverdh i gjithë vendi.

Aesti stihuri nā li da anotimpurli: iara, primuveara, veara shi toamna. Nā da unā videari cum s-alāxescu luljili nafoarā.

Këto ndryshime na i japin stinët: dimri, pranvera, vera dhe vjeshta. Na japin një pamje, se si ndryshojnë ngjyrat jashtë.

LULJILI
NGJYRAT

Di tuti luljili, mini nai ma
multu mi-ariseashti
roshea.

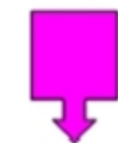
Nga të gjitha ngjyrat,
mua më pëlqen e kuqja.

roshā galbinā alba di vinitā
e kuqe e verdhē bojëqielli

veardi murgā
jeshile ngjyrë hiri

albā laā
e bardhë e zezë

zaharii
rozë

purdicalii
portokalli

nucā
kafe

yalanā
blu

mintitā
e përzier

DADË MARTA

Tu inati
Marta moashë
cu oaminjli
mash sã-ncacã.

Trei suti di mintsã
ea ari
sor lj-easti
ali dadi Iarã

Azã neau
pispileashti
ma mãni
ploai vearsã.

Catsitli
tu curii lilicisescu
dzuã, noaptea
lj-fac inatea ...

Pulju dzãtsi:
- Vini oara
ciciorili
s-li-adunã!

GJYSHE MARTA

Në inat
Marta plakë
me njerëzit
veçse grindet.

Treqind mendje
ajo ka
vëlla ka
gjysh Dimrin.

Sot dëbora
spërkat,
por nesër
shi do derdhi.

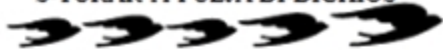
Lulet në korie
lulëzojnë,
natë e ditë
i bëjnë inat ...

Zogu thotë:
- Erdhi ora
këmbët
T'i mbledhi!

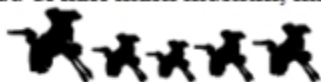
Nenad Geambazovski

S-TURAR Ë PULJË DI-DIGHIOS

S - turarë lëndarushili. Hëroasi-azboirë shi tsiurë. Niscënti azboirë tu prota muzgë cu-apë, ljea muzgë cu cërëntanë shi s-toarë tu cubairli-a lor. Alti n gurë poartë iarbë uscatë. Deadun, livendi, li-ndreg cubairili-a lor tu tsepurë di casi. Tu cubaiur va s-facë oaëli-a lor, di cara deapoea va s - easë lëndarushi njits. Përintsë ljea va s - adunë mëcari ti nësi pënë s-creascë. Ficiorljë s - hërsescu mult pi lëndarushili. Nu s - hërsescu shi s-ascundu di nësi mash mushtili, mishconjljë shi-alanti insecti .

S - turarë shi pilicanjlji. Hëroshi azboirë shi ciucutescu cu cërëntënjli. Niscëntsë azboirë tu prota livadhi, ljea iarbë tu cërëntanë shi s-torë tu cubairili-a lor. Altsë-n gurë poartë leami uscati. Deadun, livindeashti li-ndreg cubairili-a lor pi ugeacurë di casi. Tu cuibaiur va s-facë oaëli-a lor, di cari deapoea va s-easë pilicanji atselj njitsljë. Përintsëljë va s-adunë mëcari ti nësh pënë s - creascë. Ficiorljë s-hërsescu mult pi pilicanji. Nu s - hërsescu shi s -a scundu di elji mash bëröscëli, nëpärtitsli shi multi insecti .

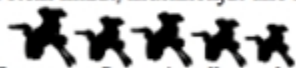
Minduea shi-ngrëpsea:

1. Titsi insectili s-ascundu di lëndarushili?
2. Titsi bëröscëli shi nëpärtitsli nu s-hërsescu cë s-turarë pilicanjlji?

KTHEHEN ZOGJTE NGA SHTEGËTIMI

Po kthehen dallandyshet. Të gëzuar fluturojnë dhe cicërojnë. Disa fluturojnë në baltën me ujë, marrin baltë dhe kthehen në foletë e tyre. Disa në gojë, marrin bar të thatë. Bashkë rregullojnë foletë e tyre në cep të shtëpisë. Në foletë do të bëjnë vezë dhe nga ato do të dalin dallëndyshet e vogla. Për të ngrënë kujdesen prindërit, derisa të rriten. Të vegjëlit gëzohen pas dallandyshëve. Nuk gëzohen dhe fshihen nga ato vetëm mizat, mushkonjat dhe insekte të tjera.

Po kthehen dhe pelikanët. Të gëzuar fluturojnë dhe godasin me sqepin e tyre. Disa fluturojnë në livadhin e parë, marrin bar në sqep dhe kthehen në foletë e tyre. Disa në gojë marrin dru të thatë. Bashkë rregullojnë foletë e tyre në oxhaqet e shtëpive. Në foletë do të bëjnë vezët dhe nga ato do të dalin pelikanët e vegjël. Prindërit do t'i ushqejnë derisa të rriten. Fëmijët shumë gëzojnë pas pelikanëve Nuk gëzojnë dhe fshihen nga ata vetëm breshkat, gjarpërinjtë dhe shumë insekte.

Mendohu dhe shkruaj:

1. Përse insektet fshihen nga dallandyshet?
2. Përse breshkat dhe gjarpërinjtë nuk gëzohen kur kthehen pelikanët?

IURTII

Caterina ashteaptă oaspits. Elji ază iurtusescu, că easti Ayu-Ioryi. Prota viniră dadili cu papănjljă. Dupu năsh viniră dauli teti, lălănjljă shi cusurinjljă ver. Nai tu soni viniră lalā-su cu tetă-sa shi dauli cusurini veari. Tuts shidzură-avvārigāra di tavolină. Pi tavolină avea multi ndultsenj. Mă-sa ali Caterini frāmsi prota luturyia, deapoa tricu cu gāru, shi lji cālisi s-măcă. Fetsără muabeti, cāntarā shi asculta cāntitsi. Anda nkisiră s-fugă papă-su dzāsi:

- Tora aproapea easti dzua cāndu s-featsi Caterina. Astumtsāna va nă-adunām tută soea.

Obligari:

Ăngrăpsea cum tini u-ashteptsă dzua-a ta di fătseari.

FESTË

Katerina pret miq. Ata sot festojnë, sepse është Shën Jorgji. Në fillim erdhën gjyshet dhe gjyshërit. Pas tyre erdhën dy tezet dhe kushërinjtë e parë. Më në fund erdhën xhaxhallarët, halla dhe dy kushërirat e para. Të gjithë u ulën rreth tavolinës. Në të ishin vendosur shumë ëmbëlsira. Mamaja e Katerinës, të parën preu liturjinë, pastaj ndau grurin dhe i ftoi për të ngrënë. Bënë muhabet, kënduan dhe dëgjuan këngë. Kur u ngritën për të ikur, gjyshi i saj tha:

- Tani sē afërmi është ditëlindja e Katerinës. Atëhere do të mblidhemi të gjithë si fis.

Detyrë: Shkruaj si e pret ti ditëlindjen.

Papu a mel, papu a mel,
U vra mult ndultsemia,
totna doilji noi,
u mǎcǎm deadun.

Maia a mea, maia a mea,
tut greshti pi noi,
papu lj-dzǎtsi: "Tsi s-fac, mini,
cǎndu-ahǎntu u vroi."

Vinj, papo, vinj papo,
vinj s-nǎ ndultsim,
maia ma s-nǎ veadǎ,
doilji va s-fudzim.

Vinj, vinj, papu a mel,
noi s-mǎcǎm ndultsenj,
maia ma s-nǎ veadǎ,
va s-fudzim deadun.

UNË DHE GJYSHI

Gjyshi im, gjyshi im,
i do shumë ǎmbǎlsirat,
gjithmonǎ ne tǎ dy,
i hamǎ bashkǎ.

Gjyshja ime, gjyshja ime,
veç na qortoi ne,
gjyshi i thotǎ: "Ç" tǎ bǎj unǎ,
qǎ kaq shumë i dua?

Erdha gjysh, erdha gjysh,
erdha tǎ ǎmbǎlsohemi,
gjyshja po na pa,
bashkǎ ne do tǎ ikim.

Erdha, erdha gjyshi im,
ǎmbǎlsira ne tǎ hamǎ,
gjyshja po na pa,
bashkǎ ne do tǎ ikim.

TAIFA
FAMILJA

SOI
FISI

Cai esti soia ? Cili është fisi?

Al tati shi-a li mami Të babait dhe mamasë	A njeia Mua
frati (vllai)	lali (xhaxhai)
muljarea-a fratilii (gruaja e vllait)	tetë (xhaxhesha)
hilju-a fratili (djali i vllait)	cusurin ver (kushuri të parë)
hiljea-a fratilii (vajza e vllait)	cusurinë vearë (kushurirë e parë)
sor (motra)	tetë (tezja)
bërbatu-a sorëljei (burri i motrës)	lali (tezushi)
hilju-a sorëljei (djali i motrës)	Cusurin ver (kushuri të parë)
hiljea-a sorëljei (vajza e motrës)	cusurinë vearë (kushurirë e parë)
më-sa (mamaja e babait)	dadë (gjyshe)
tatë-su (babai i babait)	papu (gjyshi)

Obligatsi: Ængrpsea-li numili di soea-a ta.
Deturë: Shkruaj emrat e fisit tënd.

CUM AKICĂSEASHTI?

Cum poati dada s-nu u
mătrească, ma s-
akicăsească?
Si mundet gjyshja pa e
parë ta kuptojë?

Lishor! Dada shtii ghini
armëneashti.
Shum lehtë! Gjyshja di
mirë gjuhën vllahe.

Titsi va s-u vatëmă
Casandra?
Përse duan ta vrasin
Kasandrën ?

Dadă Zoitsa, dadă-sa ali Caterini, easti tu măyirii, sh-nu poati s-u mătrească vruta-a ljei TV serii. Ea ascultă sh-lishor akicăseashti tsi s-fatsi, că ea shtii ghini să zburască armëneashti. “Casandra” easti serii pi limba portugalească. Limbili cari aru rãdzãtinã latinească, cum sãntu limba italikească, rumënească, frãntsească, portugalească, espanească shi multi alti, li akicãsim lishor. Tuti aesti limbi, sãntu limbi latini shi noi putem s-li-akicãsim, sh-cama lishor s-li-nvitsãm, cã sãntu-aproepa di limba-a noastã.

SI E KUPTON?

Gjyshe Zoica, gjyshja e Katerinës, është kuzhinierë dhe nuk ka mundësi të shikojë serialin TV të preferuar të saj. Ajo vetëm dëgjon dhe shumë thjesht kupton se çfarë bëhet, sepse di shumë mirë gjuhën vllahë. “Kasandra” është seri në gjuhën portugeze. Gjuhët, që janë me rrënjë latine, si italishtja, rumanishtja, frëngjishtja, spanjishtja, portugalishtja dhe shumë të tjera, i kuptojmë shumë shpejt. Të gjitha këto gjuhë, janë gjuhë latine dhe mundemi t’i kuptojmë dhe shumë shpejt t’i mësojmë, sepse janë afër gjuhës tonë.

Macã easti ashì lucuru, minì u stau cu papu s-mi-nveatsã ghini armãneashti, cã cãndu s-crescu shì va s-negu tu Italiì icã tu Spanii s-mi agioc fudbal cu Milan icã cu Real Madrid. Tuti featili vra s-alagã dupã minì.

Po të jetë ashtu puna, unë do të rri me gjyshin, për të mësuar mirë gjuhën vllahë, që kur të rritem, të shkoj në Itali ose në Spanjë, për të lojtur futboll me Milanin ose me Real Madridin. Të gjitha vajzat do të vijnë pas meje.

LIMBA-A NOASTĂ

Textu: Dina Cuvata

Limba-a nostă
Easti dulsti,
Ca-a Hristolu
Vrută cărutsi!

Limba-a nostă
Păni caldă,
Ca-a Hristolu
Scumpă dadă!

Limba-a nostă
'Nă yishteari,
Ca-a Hristolu
Di nu keari!

ALBA CA NEAU CU SHEAPILJI GIUGEANJI
BORËBARDHA DHE SHSTATË XHUXHAT

Ficiorljã pãnã crescu, nai ma multu vra s-lu-ascultã pãrmithu ti Alba ca Neau cu sheaptilji giugeanjã. D ã dem nãndau segmenti, cari sãntu multu interesanti. Ångãrpsits tsi s-fatsi tu pãrmithu cara s-videts cadhurã. Ahurhea cu zborãli-a vãsiloanji.

Fëmijët, sa rriten, duan të dëgjojnë shpesh përrallën e Borëbardhës me shtatë xhuxhat. Po japim disa pjesë, që janë më interesante. Shkruani se çfarë bëhet me përrallën, pasi të shikoni figurat. Fillo me fjalët e mbretëreshës.

Dicara muri mã-sa ali Alba ca Neau, tatã-su adusi njearcã. Ea tutã dzua s-mãtrea tu cutii di videalã shi ntriba: - Cutii, cutii a mea, _____?

Pasi Borëbardhës i vdiq nëna, babai pruri njerken. Ajo gjithë ditën shikohej në pasqyrë dhe pyeste: -Pasqyrë, pasqyra ime, _____?

Ti atsea cã, cutiea lj-dzãsi cã Alba ca Neau easti ma musheatã di ea, njearca u aurã. Alba ca Neau kiru tu pãduri. Aco vidzu unã cãsicã.

Për arsye se, pasqyra i tha se Borëbardha ishte më e bukur se ajo, njerka e zboi. Borëbardha humbi në pyll. Aty gjeti një shtëpizë.

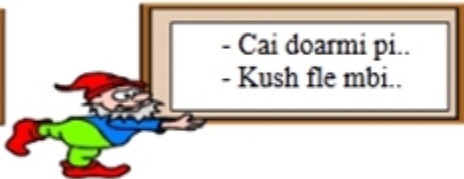
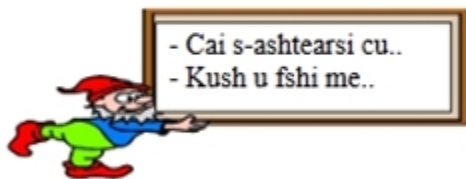
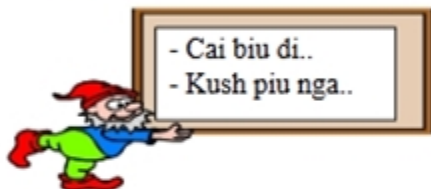
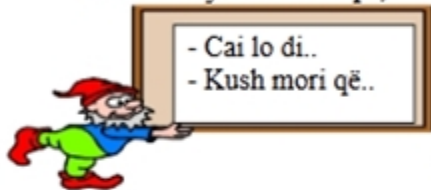

Tu mushata cãsicã bãna _____.

Në shtëpizën e bukur banonin _____.

Anda s-turarã a casã, giugeanjli s-ciudusirã:
Kur u kthyen në shtëpi, xhuxhat u çuditën:

U-aflarã pi cãrvat _____.

E gjetën mbi krevat _____.

Moashea lu scoasi keaptinli shi _____.

Plaka e nxorri krëhërin dhe _____.

Mosha lu scoasi bāru shi cu nās u tsimsi Alba ca Neau _____.
Plaka hoqi brezin dhe me të shtërngoi Borëbardhën _____.

Moshea lu scoasi meru shi Alba ca Neau _____.
Plaka nxorri mollën dhe Borëbardha _____.

Giugeanjlli anda u-aflarā _____.
Xhuxhët, pasi e gjetën _____.

Hilju-a v ā siljelu lu dz ā si: _____.
I biri i mbretit u tha: _____.

Tu soni _____.
Në fund _____.

PRIIMNARI TU CURII

Ficiorlĵă n kisiră s-priimnă tu curiea di-apropea. Calea spunea shicăi, cānta shi arădea. Ayonjea agiumsiră pi ună padī cu funtănă. S-discurmară, măcară, biură apă dit funtănă. Dima dzăsi ta s-niagă la mănăstiru di aproapea. Tuts shi-acătsară calea. Ama, dinăoară dănăsiră, shi s-mătrea cu ciudii:

- Iu easti mănăstiru? Mini di aoa nu pot s-mi orientedz, dzăsi Lena.
- Tsăn minti că, anda earam cu părintsălĵă a melji, imnam cătă tu Dată!- dzăsi

Vanghea.

- Lishor va li-ndridzem tuti lucără, s-lom cala unoară, dzăsi Dima.

Cu-ayunjii agiumsără n cali. Di dinăpoi s-avdză arădeari. Coli s-tsănea di bric sh-cu lăcărni ntr-ocljī mizi dzăsi:

- Ma, cum va s-aflăm iu easti Data?

- Tini Cole dearihina nu esht ti tsiva. Em tora easti tahina, ar dată soară, dzăsi cu inati Custanda.

- Cara esht ahăntă mintimenă, spuni-ni iu easti mănăstiru? iu tură Coli.

Custanda fără di zbor, ānkisi dininti. Alantsă imna đupă năsă. Ti vără tsisprădzatsi di minuti, s-vidzură cunākili a mănăstiru.

- Vroi nu vroi, vreu să s-dzăcu, că avush ndărptati, ālj dzăsi Coli.

- Nu minduea că estu ahăntă mintimenă. Papu mi nvitsă ninga di njică, că nai ma lishor easti s-ti tsănji đupă soari. Tahina da tu Dată, ma aumbra a ponjlu easti cătă Ascăpitată. Căndu soară easti ma sus, aumbra easti ma njică, astumtsăna easti prăndzu. Soară easti di cătă Notu. Dupu prăndzu soară s-toară cătă Scăpătată, ma aumbra cătă Dată. Soară pute nu nedzi cătă Aratsili, lă spunea Custanda.

- E, spuni de, cum vra să shtim iu him anda easti niurată? āntribă Dima.

- Lishor! Di cătă Aratsili, pi ponji ari iască, nu s-didea Custanda.

- More cai va s-bagă ahănti n-cap. Mini va-nji portu pusală, dzăsi pi shicai Coli. Tuts arăsiră cu boatsi shi nkisiră ninti cu priimnarea.

Obligari:

Di-aestu textu-nvitsat cum s-nu vă kirets tu curii. Āngrăpsits shi-alti turlii ti orientari tu loc nicănăscut.

Tre ficior li pāshtea căpără tu munti. Vintu trädzea di cătä munti shi lä si hidzea tu oasi. Trumura shi li sufla dzeaditli s-li-ngäldzască.

Miha s-plänzdea:

- E, cara s-aveam foc, u s-aviam călduri!

Nasi adunat ningă Miha gri:

- Cara s-aveam foc, va nă-ngäldza ca tu soari!

Capra s-ascutură shi-lji dzăsi-a lănte capră:

- Me-e-e! Va să-ngljitsăm ti-ună-anami. Ma s- eara aoatsi mandra, va nă eara călduri!

Cănilu alătră: - Cara s-nj-eara aoatsi căliva-a mea, va s-ni adunam tu năsă sh-va nj-eara călduri!

Cola nu s-pländzea, nitsi zbura. El eara ficior ca vidră. Adusi lemi shi apreasi focu.

Vintu tora nu easti shi ahântu arucăros, ma agiută ti aprindera a focu. Tuts să-ngäldzără la foc shi s-căliră di jăr. Cola nu zbura:

- E cara s-eara!

Obligari:

Tu-aestu pārmith vidzum că Cola nu zbura, ma lucra. Proverbili nă-nveatsă multi lucrı. Dăm ändau proverbi. Spunets tsi vā-nveatsă eali.

Mintimenu niheamă zburashti, multi fatsi.

Cändu multu bumbuneadză, ahântu ma putsănă da ploai.

Oaia atsa buna putsăn zgheară, ama da multu lapti.

Gäljina tsi multu căcăreadză, putsăni oaă da.

Ma bună easti shtearea di-avearea.

Căt shtii ahântu fats.

Di oaminji mintimenji armasiră shi multi dzitseri:

Si vra ca matsa cu shoaricu.

Ghini easti, ca oaia namăsa di luki.

U tsăni zboru ca tsiru apa.

Tricu ca cu cicioară goali pi skinji.

S-aliki di mini ca tsiva căcimor/ scalj.

Aflats ma multi zboară mintimeni di ma ninti.

LJEPURU CU ZMELCIU

Ljepură durnjea sum un pom. Căndu s-dishtiptă, pi ună lumaki aproapea di năs, vidzu un zmelciu.

- Ia mutra-l tini, tsi tihi tsi ari! Ari tihi ma mari sh-di mini. Iu nedzi casa u poartă cu năs. Tora u shtiú tisi pute nu s-ayunjiseashti. Cara s-aveam sh-mini ună-ahtari casă, nu vra s-fudzeam dininti-a cãnju. E, tsi nu estu zmelciu! - s-uhtă ljepură.

Nu lu dzăsi ghini zboru, căndu di iuva s-avdză ună-alătrari di căni. S-aspără shi-ú lo fuga.

- Ia mutra-l tini, tsi tihi tsi ari! Ma mari tihi-ari sh-di mini. Cara s-aveam sh-mini ahtari cicioari ca el, nu va s-lipsea eta tută s-u portu cu mini aestă plagă di casă. E, tsi nu estu ljepuri! - s-uhtă zmelciu.

Proverbu: "Tuti bunetsli, tu-un loc nu s-adună" nă spuni tsiva. Tsi?

ĂNGĂCITORI GJËAGJËZA

Ma ninti, tu eta cāndu nu avea televizioni, computeri, video agiucātoari shi-
alti mushutets, dunjeau shi-u tritsea oara cu pārmithuri, āngācitori, cāntits, dzācāturi
shi-alti njirāciunji.

Vā dām āndau ngācitori:

Mutrea-1, ti mutreashti,
arādi-lji, va tsā-arādā.

Mushat shi mārāt,
pisti dzenuri sheadi arucat.

Un aush discācārat,
pisti foc sheadi bāgat.

Unā sor, shi-un frati,
alagā, alagā ,
sh-nu pot ta s-adunā

Doi frats vruts,
un munti lj-partsā

NUMIRI
NUMRAT

ună
një

dau
dy

trei
tre

patru
katër

tsintsi
pesë

sheasi
gjashtë

sheapti
shtatë

optu
tetë

nau
nëntë

dzatsi
dhjetë

dzero
xero

+

=

dzatsi

ună

11 un spërdzëtsi, 12 dau spërdzëtsi, 13 trei spërdzëtsi, 14

pa spërdzëtsi, 15 tsi spërdzëtsi,

16 shea spërdzëtsi, 17 sheapti spërdzëtsi, 18 optu spërdzëtsi, 19 nau spërdzëtsi,
20 yinghits,

21 un sprë yinghits, 22 dau sprë yinghits, 23 trei sprë yinghits, 24 pa sprë yinghits,

25 tsi sprë yinghits, 26 shea sprë yinghits, 27 sheapti sprë yinghits,

28 optu sprë yinghits, 29 nau sprë yinghits, 30 trei dzëts, 31 trei dzëtsi unë,

32 trei dzëtsi dau, 40 patur dzëts, 41 patru dzëtsi unë, 50 tsin dzëts,

53 tsin dzëtsi trei, 60 sheai dzëts, 66 sheai dzëtsi sheasi, 70 shapti dzëts,

78 shapti dzëtsi optu, 80 ob dzëts, 89 ob dzëtsinau, 90 nau dzëts,

97 nau dzëtsi sheapti, 100 unë sutë, 600 sheasi suti, 1.000 unë njiljë,

1.000.000 unë milioanë, 5.000.000 tsintsi milioani.

Dhora! Dë-nju numiru
a tël di telefonu.

A melu numir di
tilifonu easti:
08416 21 12

Obligari:

Cu numirli adarë adresi di tilifoni di-a tëlji sots shi soastë.

NÄSTRITSEARI GARA

Hrista Coli Mita

Vasil

Vanghiu

Sutir

Steriu

Ioryi

Mutrea di pi cadhuri shi ngräpsea:

Prota agiumsî _____

Dupu el a doila esti _____

A treilea esti _____

A paturla agiumsî _____

A tsintsilea esti _____

Dupu Vanghiu a sheasilea esti _____

A sheaptilea esti _____

Tu soni a optilea esti _____

Obligari:

Cu numiri ordinali spuni:

- Cai ficior esht tini pi-aradä tu taifä ?
- Tu tsi clasä esht tini?
- Cai pi-aradä va tsä hibä dzuä di fätseari?

VEARA

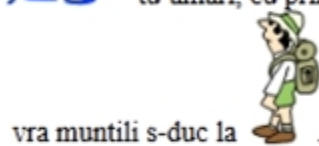
Pi dzatsili di Kirishear tu sculii bati kipuru dit soni a anvitsariljei. Ficiuritsljã tuts cu harau u-ahurhescu vacantsiea. Veara pasaun u trets cum vra. Vãru

tu-amari, cu printsljã, i cu sotsljã. Niscãntsã tu rãu

. Atselji tsi

vra muntili s-duc la . Ma multsãljã, veara tu kirolu tsi nu neg iuva, si agioacã

i acasã dghivãsescu cãrtsã, mutrescu TV, s-agioacã pi computer shi multi-alti agioacãri.

Tu lumi nu ari ficior cai nu u vra veara.

Obligari: Ångrãpsea cum u trets tini veara. _____

VEARA

Kirishearu kireashili li-arusheashti,
iarba u-nvirdzāshti,
lilicili li liliceashti,
luljiurā li hārgeashti.

Alunaru yipturā li coatsi,
tu agāri cāntits toartsi,
fridzi, fridzi, până li ardi,
tut iu veadi iarbā veardi.

Agustu pi cāljury strāmbi,
amaxili-ncārcati li frāndzi,
tu-ambari biriketea s-dutsi.
Dzālili ali veari li hārgeashti.

Constantin Belemace
(1849 - 1932)

DIMĂNDAREA PĂRINTEASCĂ

Părinteasca dimândari
Nă sprigiură cu foc mari,
Frats di mumă shi di-un tată
Noi Armânji di eta toată.

Di sum plocili di murmintsă
Strigă-a noshtsă bunji părintsă:
“Blăstem mari s-aibă-n casă
Cai di limba-a lui s-alasă.

Cai shi-alasă limba-a lui
S-lu-ardă pira-a focului,
Să s-dirină yiu pri loc
Să-lji si frigă limba-n foc.

Shi tu vatra părintească
Fumealjea s-nu-shi hârsească,
Di fumelji cărunji s-nu bashă
Nică s-lagănă, nică s-fashă

Cai fudzi di-a lui mumă
Shi di părinteasca numă,
Si -lj fugă doru-a Domnului
Shi dultseamea-a somnului!”